מתרצת הגמרא: **נַבְרָא אַנַּבְרָא קָא רָמֵית** – וכי אתה מקשה מאמורא אחד על אמורא אחר, רב יהודה פוסל עדות כזו ורב חסדא מכשיר.

עוד דעה בענין הכחשה בבדיקות בדיני ממונות: **נְהַרְדָּעֵי** – חכמי העיר נהרדעא **אָמְרִי, אֲפִילּוּ עַד אֶחָד אוֹמֵר 'מְנֶה שָׁחוֹר הלוהו', וְאֶחָד אוֹמֵר 'מָנֶה לָבָן', שההכחשה בעיקר העדות, מְצַטְרְפִים.**

הגמרא מבררת את הטעם: **כְּמַאן** – בדעת מי סברו נהרדעי, האם **כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה** המתיר לעיל (ל.) לצרף עדים שראו שתי הלואות שונות, שכן שניהם מעידים שחייב מנה, וסוברים נהרדעי שגם ב'שחור' ו'לבן' מצטרפים שכן שניהם מעידים על חיוב מנה.

דוחה הגמרא: **אֵימַר דִּשְׁמַעַת לֵיהּ** – אמור ששמעת **לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה** שמתיר לצרף עדים **הֵיכָא דְּלָא מַכְחֲשׁוּ אַהֲדָדֵי** – כשאין הכחשה ביניהם, אך **הֵיכָא דְּמַכְחֲשִׁי אַהֲדָדֵי, מִי** – האם **אָמַר** שאפשר לצרפם. מבארת הגמרא: **אֶלָּא הוּא** – נהרדעי **דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא. דְּתַנְיָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל שְׁתֵּי כִיתֵּי** [כתות] **עֵדִים, שֶׁאַחַת אוֹמֶרֶת 'מָאתַיִם' זוז הלוהו, וְאַחַת אוֹמֶרֶת 'מָנֶה' [מאה זוז], שחייב הנתבע מנה משום שֶׁיֵּשׁ בִּכְלָל מָאתַיִם מָנֶה** – בדברי המעידים על מאתים נכלל שהלוהו מנה, ונמצא שכולם מעידים על מנה. אלא **עַל מַה נֶּחְלְקוּ, עַל כַּת אַחַת,** שעד אחד אומר 'מאתיים זוז' והשני 'מנה', **שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים,** עד אחד שקרן ולכן **נֶחְלְקָה עֵדוּתָן** ואין כאן שני עדים. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, יֵשׁ בִּכְלָל מָאתַיִם מָנֶה,** וחייב הנתבע מנה שכן עליו שניהם מעידים. וכך סוברים נהרדעי, שאף שההכחישו בגוף העדות [שחור או לבן] העדות כשירה במה שהסכימו עליו [שלוה מנה].

עוד אופני הכחשה: **אֶחָד אוֹמֵר 'חִבִּית שֶׁל יַיִן הלוהו', וְאֶחָד אוֹמֵר 'חִבִּית שֶׁל שֶׁמֶן', הֲוָה עִיבְּדָא וְאָתֵי** – מעשה כזה היה ובא **לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי. חַיְיבֵיהּ רַבִּי אַמֵּי** את הנתבע **לְשַׁלּוּמֵי לֵיהּ** לתובע **חֲבִיתָא דְּחַמְרָא מֵינּוֹ חֲבִיתָא דִּשְׁחָא** – דמי חבית יין מתוך חבית שמן, כלומר כפחותה שבעדויות. מקשה הגמרא: **כְּמַאן** סובר רבי אמי, **הַאִם כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר.** אֵימַר **דְּאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן** [**בֶּן אֶלְעָזָר**] שאפשר לצרף עדויות **הֵיכָא** [במקום] **דְּיֵשׁ בִּכְלָל מָאתַיִם מָנֶה,** ששניהם מעידים על מין אחד [מעות] ועל המנה הראשון אין הכחשה, אך **כִּי הַאי גַּוְונָא** – באופן כזה, שמעידים על שני מינים שונים, הרי הוכחשו לגמרי, שהאומר 'שמן' אומר שלא הלוהו יין, **מִי אָמַר** – האם התיר רבי שמעון לצרפם. מתרצת הגמרא: **לֹא צְרִיכָא** – לא נצרך רבי אמי לומר כך, אלא **לְדִמֵּי** – באופן שאחד העיד שהודה הנתבע בדמי חבית שמן, והשני העיד שהודה בדמי חבית יין. אך עדות על שני מינים אין מצטרפת.

אֶחָד אוֹמֵר 'בַּדִּיטָא הֲעֶלְיוֹנָה הלוהו מנה', וְאֶחָד אוֹמֵר 'בַּדִּיטָא הַתַּחְתּוֹנָה'. אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מַעֲשֶׂה כזה **בָּא לִפְנֵי רַבִּי, וְצִירַף עֵדוּתָן** שכן שניהם העידו על מנה. ואף שהוכחשו בבדיקות, רבי סובר כרב יהודה (ל.) שעדות מוכחשת בבדיקות כשירה בדיני ממונות.

שנינו במשנה: **וּמַנַּיִן לְכֹשֶׁיֵּצֵא כּוּ'** לא יאמר אני מזכה וכו'. הגמרא מבארת מקור דין זה: **תָּנוּ רַבָּנָן, מִנַּיִן לְכֹשֶׁיֵּצֵא הַדַּיָּן, לֹא יֹאמַר 'חֲרִינִי מְזַכֶּה וַחֲבֵירַי מְחַיְּבִין, אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁחֲבֵירַי רַבּוּ עָלַי', תַּלְמוּד לוֹמַר** (ויקרא יט טז) **'לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּךָ', וְאָמַרְתָּ הגורמת** שבעל הדין ישנא את הדיינים היא רכילות, **וְכֵן פָּסוּק אַחֵר אוֹמֵר** (משלי יא יג) **'הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד', שגילוי סוד הוא רכילות.**

הגמרא מלמדת עד כמה יש ליזהר בסוד: **הֲהוּא תַּלְמִידָא דְּנָפִיק עֲלֵיהּ קָלָא** – תלמיד שיצא עליו קול **דְּנַגֵּי מֵילְתָא דְּאִיתְמַר בֵּי מִדְרְשָׁא בָּתַר עֶשְׂרִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין** – שגילה דבר לשון הרע כ"ב שנה אחר שנאמר בבית המדרש של רב אמי, **אַפְקְיֵהּ** – הוציאו **רַב אַמֵּי מִבֵּי מִדְרְשָׁא, וְאָמַר, 'דֵּין גַּלֵּי רֵזָא'** – אדם זה הוא מגלה סוד.

משנה

המשנה מלמדת האם אפשר להביא ראיות שלא הובאו מתחילה: מי שנתחייב בדין שכן לא היה בידו שטר זכותו, **כָּל זְמַן שֶׁמֵּבִיא רְאָיָה** זו, בית דין **סוֹתֵר אֶת הַדִּין** ומחייב את בעל דינו. אבל **אִם אָמַר לוֹ בית דין 'כָּל רְאָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ, הָבֵא מִיָּד'** – מעכשיו **וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם', אִם מָצָא** את שטרו **בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, סוֹתֵר** את הדין, אך **לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ סוֹתֵר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מַה יַּעֲשֶׂה** בעל דין **זֶה, שֶׁלֹּא מָצָא בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, וּמָצָא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים.** והוא סותר את הדין שכן אין זו אשמתו שלא מצא בתוך ל'.

אָמַר לוֹ בית דין 'הָבֵא עֵדִים לזכותך', **וְאָמַר** בעל הדין **'אֵין לִי עֵדִים'.** או **שֶׁאָמַר 'הָבֵא רְאָיָה', וְאָמַר 'אֵין לִי רְאָיָה'. וּלְאַחַר זְמַן הֵבִיא רְאָיָה וּמָצָא** [או מצא] **עֵדִים,** חֲרֵי **זֶה אֵינוֹ כְּלוּם,** שכיון שהודה שאין לו יש לחשוש שזייף ראיה ושכר עידי שקר. **אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מַה יַּעֲשֶׂה זֶה, שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים, וּמָצָא עֵדִים, וּלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה, וּמָצָא רְאָיָה.** ולכן סותר את הדין.

רָאָה שֶׁהוּא מִתְחַיֵּב בַּדִּין, וְאָמַר 'קְרֵבוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְיָעִידוּנִי', אוֹ שֶׁהוֹצִיא רְאָיָה מִתַּחַת פּוּנְדָּתוֹ – חגורתו, **חֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְּלוּם** אף לדעת רבן שמעון, כיון שהודה שאין לו עדים אף שיש לו, ודאי הם שקרנים.

גמרא

הגמרא מבארת את ההלכה במחלוקת הראשונה: **אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא, הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל** ברישא, שמביא ראיה אף לאחר הזמן שכן לא הודה שאין לו. **וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא, אֵין הֲלָכָה כְּדִבְרֵי חֲכָמִים** ברישא. מקשה הגמרא: מימרא זו **פְּשִׁיטָא,** שכן **מַיְּין דְּאָמַר** רבה **שֶׁהֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מִמֵּילָא יָדְעָנָא** – אנו יודעים **דְּאֵין הֲלָכָה כַּחֲכָמִים.** ומתרצת: אם היה אומר רק את הפסק הראשון, **מָהוּ דִּתֵּימָא הָנֵי מִילֵּי** – שמא תאמר שפסק זה אמור רק **לְכַתְחִילָּה** שיש לסתור את הדין, **אֲבָל דִּיעֲבַד** – אם פסקו הדיינים כחכמים ולא סתרו את הדין, **שַׁפִּיר דָּמֵי** – טוב עשו, ושוב אין סותרים. **קָא מַשְׁמַע לָן** – משמיע לנו רבה בפסק השני דְּאַף **אִי עֲבִיד** – אם עשו כחכמים, **מְהַדְּרִינַן לֵיהּ** – מחזירים וסותרים את הדין.

שנינו במשנה: **אָמַר לוֹ, הָבֵא עֵדִים כּוּ', אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כּוּ'. אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֲלָכָה כִּדְבְרֵי חֲכָמִים** במחלוקת זו. **וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.** מקשה הגמרא: **פְּשִׁיטָא,** שכן **מַיְּין דְּאָמַר** שהלכה **כִּדְבְרֵי חֲכָמִים, מִמֵּילָא יָדְעָנָא דְּאֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.** ומתרצת: במימרא השניה **הָא קָא מַשְׁמַע לָן** – הוא משמיע לנו דְּרַק **בְּהֵהִיא** – במחלוקת זו **אֵין הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הָא בִּכְוּלְּהוּ** – בכל המשניות שבש"ס **הֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל.**

ובזה בא **לְאַפּוֹקֵי מֵהָא** – להוציא מהשמועה **דְּאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵנוּ** – במשניות שבש"ס, **הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ,** חוץ **מִשְּׁלשָׁה מקומות,** והם **עֶרֶב** – שאסר רבן שמעון על המולה להפרע מערב קבלן כשיש נכסים ללוה, **וְהַמְעשה** שאירע **בַּצִּיָּדִן,** שגירש בעל את אשתו על מנת שתתן לו את טליתו, ואבדה הטלית, ואמר רבן שמעון שתשלם לו את שוויה ותהיה מגורשת, **וּרְאִיָּה אַחֲרוֹנָה** – המחלוקת השניה במשנתינו [שבענין ראיה]. ולדעת רבה בר רב הונא, לדעת רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון אף בערב ויצידן.

הגמרא מבארת אופן שחכמים מתירים להביא ראיה אף שהודה שאין לו: **הֲהוּא יְנוּקָא** – קטן יתום **דְּבעלי** חוב של אביו **תַּבְעוּהוּ לְדִינָא קַמֵּיהּ דְּרַב נַחְמָן. אָמַר לֵיהּ** רב נחמן, **'אִית לָךְ סָהֲדֵי'** – היש לך עדים שאביך פרע. **אָמַר לֵיהּ הֵיתוּם, לֹא.** אמר לו, **'אִית לָךְ רֵאָיָה'** שאביך פרע. **אָמַר לֵיהּ, לֹא. חַיְּיבֵיהּ** [=חייבוהו] **רַב נַחְמָן. הֲוָה קָא בָּכֵי וְאָזֵיל, שְׁמָעוּהוּ חָנָךְ אִינְשֵׁי** – היה היתום הולך ובוכה, שמעוהו אנשים **שֶׁאָמְרוּ לֵיהּ, אֲנַן יְדָעִינַן בְּמִילֵּי דַּאֲבוּךְ** – אנו מכירים בעסקי אביך ויכולים להעיד לך. **אָמַר רַב נַחְמָן, בְּהָא, אֲפִילּוּ רַבָּנָן מוֹדוּ** שאפשר להביאם לסתור את הדין, משום **דִּינוּקָא בְּמִילֵּי דַּאֲבוּהּ לֹא יָדַע** – קטן אינו יודע בעסקי אביו, ואין אמירתו 'אין לי עדים' ראיה זו, בית דין **סוֹתֵר אֶת הַדִּין** ומחייב את בעל דינו. אבל **אִם אָמַר לוֹ בית דין 'כָּל רְאָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ, הָבֵא מִיָּד'** – מעכשיו **וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם', אִם מָצָא** את שטרו **בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם, סוֹתֵר** את הדין, אך **לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ סוֹתֵר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מַה יַּעֲשֶׂה** בעל דין **זֶה, שֶׁלֹּא מָצָא בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, וּמָצָא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים.** והוא סותר את הדין שכן אין זו אשמתו שלא מצא בתוך ל'.

המשך בעמוד פו

הוכחה שהם שקרנים.

מעשה נוסף שהיה בבית דינו של רב נחמן: הֶהֱיא אִיתְּתָא דְּנָפֵק שְׁטָרָא מְהוּתֵי יְדָהּ – אשה שיצא שטר חוב מתחת ידה, שהאמינוה המלוה והלוה לשומרו, וְאָמְרָה לֵיהּ לרב נחמן, יָדַעְנָא בְּהַאי שְׁטָרָא דִּפְרֵיעַ הָוָה – אני יודעת שהשטר פרוע. הֵימָנַהּ – האמין לה רַב נַחְמָן. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, כְּמַאן – כדעת מי פסקת כך, האם כְּרַבִּי, דְּאָמַר (ב"ב עג.) שאוֹתִיּוֹת [־חוב] נִקְנוֹת בִּמְסִירָה – הקונה שטר חוב מחבירו, קנה בזה שמסר לידו המוכר את השטר. וכשמסרו לה את השטר, קנאתו והוא כשלה, ולכן נאמנת. אך לדעת חכמים אינה נאמנת. אָמַר לֵיהּ רב נחמן, שַׁאנֵי הָכָא – שונה הדין כאן, ואף לדעת חכמים היא נאמנת ב'מיגו', משום דְּאִי בָּעֲיָא קָלַתֵּיהּ – שאם היתה רוצה להפסיד את המלוה, היתה שורפת שטר זה.

אִיבָּא דְּאָמְרֵי – יש שאמרו שמועה זו בנוסח אחר. לָא הֵימָנַהּ – לא האמין לה רַב נַחְמָן. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, וְהָא – והרי יש לנו להאמינה ב'מיגו' אִי בָּעֲיָא

קְלָלֵיהּ. תֵּירֵץ רַב נַחְמָן לְרַבָּא, בֵּינָן דְּאִיתְחֲזַק בְּבֵי דִּינָא, אִיבָּעֲיָא קְלָלֵיהּ לָא אָמְרִינַן – אַחַר שֶׁהִתְקַיֵּים הַשְׁטָר בְּבֵית דִּין, אֵין לְהַאֲמִין לָה בְּמִיגּוֹ, שֶׁאִין כֹּחַ בְּמִיגּוֹ לְבַטֵּל מַעֲשֶׂה בֵּית דִּין. מַקְשֶׁה רַבָּא: אֵיתִיבֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, סִימָפוֹן – שְׁטַר שְׁבִיד הַלּוֹה, שֶׁכְּתוּב בּוֹ שֶׁנִּפְרַע הַחוֹב, שֵׁשׁ עָלָיו עֵדִים, יְתֵרִים בְּחוֹתְמָיו – יְעִידוּ עֵדִים שֶׁהַחֲתִימוֹת אֵינָן מְזוּיָפוֹת, וְכֹשֶׁר הַסִּימָפוֹן. וְאִם אֵין עָלָיו עֵדִים, וְלֹא הָיָה בְּיַד הַלּוֹה אֶלָּא יָצָא מִתַּחַת יְדֵי שָׁלִישׁ, וְהַמַּלְוֶה וְהַלּוֹה מוֹדִים שֶׁהַמַּלְוֶה מִינָּהוּ לְהִיוֹת שָׁלִישׁ וְהִפְקִיד בְּיָדוֹ אֶת הַסִּימָפוֹן, אוֹ שֶׁיָּצָא אַחַר חִיתּוּם שְׁטָרוֹת – שֶׁכְּתוּב הַסִּימָפוֹן בְּשְׁטַר הַהַלְוָאָה עַצְמוֹ [שְׁבִיד הַמַּלְוֶה] תַּחַת חֲתִימוֹת הָעֵדִים, כָּשֵׁר, שֶׁאֵין לַחֲשׁוֹשׁ לְזִיּוּף. אֶלְמָא שָׁלִישׁ מְהֵימָן – מוּכָח מֵהַבְּרַיְיתָא שֶׁשָּׁלִישׁ נֶאֱמָן [מֵאַחַר שֶׁהֶאֱמִינוּ הַמַּלְוֶה] לוֹמַר שֶׁהַחוֹב הַמּוּשָׁלַשׁ בְּיָדוֹ פָּרוּעַ, אַף בְּלֹא מִיגּוֹ וְאַף אִם הַשְׁטָר הָיָה חָזָק בְּבֵית דִּין. אוֹמֶרֶת הַגְּמָרָא: תִּיוּבְתָּא דְּרַב נַחְמָן – לְכַאוֹרָה זוֹ פְּרִיכָא עַל רַב נַחְמָן הַסּוֹבֵר שֶׁאֵין שָׁלִישׁ נֶאֱמָן לוֹמַר שֶׁשְּׁטַר מְקוּיָּם פָּרוּעַ (מְסִיקָה הַגְּמָרָא: תִּיוּבְתָּא – אָכֵן זוֹ פִּירְכָא, וְאֵין הַלָּכָה כְּרַב נַחְמָן).

הַגְּמָרָא מְבָרֶרֶת עוֹד אֶת דַּעַת רַבִּי יוֹחָנָן, לְגַבֵּי הֲלָכָה בְּמַחְלוֹקֶת הַשְׁנִיָּה בְּמִשְׁנָה: כִּי אָתָא – כְּשֶׁבָּא רַב דִּימִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל, אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, לְעוֹלָם מֵבִיא בְּעַל הַדִּין רְאָיָה, וְסוֹתֵר אֶת הַדִּין, עַד שֶׁיִּסְתַּתֵּם טַעֲנוֹתָיו – שֶׁיֹּאמַר 'אֵין לִי עֵדִים וּרְאִיָּה', וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁמְּתַחְיֵיב בַּדִּין יֹאמַר 'קְרֵבוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָעִידוּנִי', שֶׁבְּאוֹפֶן זֶה אֵינוֹ סוֹתֵר.

מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא: הָא גּוּפָא – מִימְרָא זוֹ עַצְמָהּ קַשְׁיָא תְּחִילָּתָהּ לְסוֹפָהּ, שֶׁמִּתְּחִילָּה אָמְרַת שֶׁמְּבִיא רְאִיָּה 'עַד שֶׁיִּסְתַּתֵּם טַעֲנוֹתָיו', וּמִשְּׁמַע שֶׁאִם נִסְתַּתְּמוּ טְעָנוֹתָיו [שֶׁאֹמַר 'אֵין לִי רְאִיָּה'] אֵינוֹ מֵבִיא עוֹד רְאִיָּה לְאַחַר זְמַן, וּבְזֶה אֲתָאן לְרַבָּנָן – בְּאֹנוּ לִשִׁיטַת רַבָּנָן, וְהָדַר – וְחוֹזֵרֶת וְאָמְרַת שֶׁמְּבִיא רְאִיָּה עַד שֶׁיֹּאמַר 'קְרֵבוּ אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָעִידוּנִי', שֶׁרַק אִם אָמַר 'אֵין לִי' וְאֵז הֵבִיא עֵדִים שִׁידֵּע בָּהֶם מִתְּחִילָּה, פְּסוּלִים, וּבְזֶה אֲתָאן לְשִׁיטַת רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְאִם כֵּן קָשֶׁה, מֵהֵי דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. וְכִי תֵּימָא – וְאִם תֹּאמַר כְּוֻלָּהּ – שֶׁכֹּל הַמִּימְרָא הִיא כְּדַעַת רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וּפָרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ – וְסוֹף דְּבָרָיו מְפָרְשִׁים תְּחִילָּתָם, שֶׁמַּאי פִּירוּשׁ 'עַד שֶׁיִּסְתַּתֵּם טַעֲנוֹתָיו', אֵין הַפֵּרוּשׁ 'עַד שֶׁיֹּאמַר אֵין לִי' אֶלָּא 'עַד שֶׁיֹּאמַר קְרֵבוּ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהָעִידוּנִי', וְאִם כֵּן פּוֹסֵק רַבִּי יוֹחָנָן כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן. וְהָא – וְהֵרִי אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנָתֵנוּ, הֲלָכָה כְּמוֹתוֹ, חוּץ מֵעֶרֶב וְצִיבּוּר וּרְאִיָּה אַחֲרוֹנָה, וְאִם כֵּן רַבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ פּוֹסֵק כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן.

מִתְּרֶצֶת הַגְּמָרָא: אֶלָּא כִּי אָתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה לְבָבֶל, אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, לְעוֹלָם מֵבִיא רְאָיָה וְסוֹתֵר, עַד שֶׁיִּסְתַּתֵּם טַעֲנוֹתָיו וְיֹאמְרוּ לוֹ בֵּית דִּין 'חָבֵא עֵדִים' וְאוֹמֵר 'אֵין לִי עֵדִים', אוֹמְרִים לוֹ 'חָבֵא רְאָיָה' וְאוֹמֵר 'אֵין לִי רְאָיָה', שֶׁאִז אֵינוֹ סוֹתֵר, וְכִשִּׁיטַת רַבָּנָן. וּמוֹסִיף רַבִּי יוֹחָנָן, אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים מְמַדְּרֵנַת הַיָּם, אוֹ שֶׁהָיְתָה דִּיסַקְיָא [שֶׁק עוֹר] שֶׁל אָבִיו מוּפְקֶדֶת בְּיַד אַחֵר, וּבָהּ שְׁטָרוֹתָיו שֶׁל אָבִיו, חֲרֵי זֶה מֵבִיא רְאָיָה זוֹ אוֹ אֶת הָעֵדִים הַלָּלוּ וְסוֹתֵר, שֶׁכֵּן אַף לְדַעַת חֲכָמִים, כְּשֶׁלֹּא יָדַע שִׁיּשׁ לוֹ רְאִיָּה אוֹ עֵדִים, מַה שֶּׁאָמַר 'אֵין לִי' אֵין זוֹ הוֹכָחָה שֶׁהֵרְאִיָּה מְזוּיֶּפֶת.

מֵימְרָא נוֹסֶפֶת שֶׁל רַב דִּימִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: כִּי אָתָא רַב דִּימִי, אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, הַתּוֹקֵף – בְּעַל דִּין קָשֶׁה שֶׁתּוֹבֵעַ וּמַטְרִיחַ אֶת חֲבֵירוֹ בַּדִּין, וְאָחַד [־הַמַּלְוֶה] אוֹמֵר 'נָדוֹן בְּבֵית דִּין שִׁבְאָן', וְאָחַד [־הַלּוֹה] אוֹמֵר 'נֵלֵךְ לְמָקוֹם חֲוּעָרָה' – לְבֵית דִּין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הַרְבֵּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּדֵי שִׁיבּוּשׁ הַמַּלְוֶה מֵהֶם, כּוֹפִין אוֹתוֹ [־אֶת הַמַּלְוֶה] וְיֵלֵךְ לְמָקוֹם חֲוּעָרָה. אָמַר לְפָנָיו – לְפָנֵי רַבִּי יוֹחָנָן רַבִּי אֶלְעָזָר, רַבִּי, מִי שֶׁנִּשָּׂה בַּחֲבֵירוֹ מָנֶה, יוֹצִיא מָנֶה עַל מָנֶה – הַאִם יֵשׁ לְחַיֵּיב אֶת הַמַּלְוֶה, שֶׁרוֹצֶה לְגַבּוֹת מִנָּה מֵהַלּוֹה, לְהוֹצִיא לְשֵׁם כָּךְ מָנֶה עַל הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ לְמָקוֹם הַוּוּעָד, הֲרֵי לֹא יִשָּׁאֵר לוֹ מֵאוּמָה מֵחוֹבוֹ. אֶלָּא כּוֹפִין אוֹתוֹ [־אֶת הַלּוֹה] וְדָן בְּעִירוֹ.

אֵיתְמַר נַמִּי – נֶאֱמְרָה שְׁמוּעָה זוֹ גַּם מִפִּי חֲכָם אַחֵר, אָמַר רַב סַפְרָא (אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן), שְׁנַיִם שֶׁנִּתְעָצְמוּ – שֶׁנַּעֲשׂוּ קְשִׁים זֶה לָזֶה בַּדִּין, אֶחָד אוֹמֵר 'נָדוֹן כָּאן' וְאֶחָד אוֹמֵר 'נֵלֵךְ לְמָקוֹם חֲוּעָרָה', כּוֹפִין אוֹתוֹ [־אֶת הַשֵּׁנִי] וְדָן בְּעִירוֹ. וְאַף אִם הוּצְרַךְ בֵּית דִּין דָּבָר לְשָׁאוֹל מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל כְּדֵי לָדוֹן דִּין זֶה, אֵין בַּעַל הַדִּין יָכוֹל לוֹמַר 'אִם כֵּן נַעֲלֶה אָנוּ לְשָׁם וְנָדוֹן', אֶלָּא בֵּית דִּין כּוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל, וְדָנִים כָּאן עַל פִּי תְּשׁוּבָתָם. וְאִם אָמַר בַּעַל הַדִּין לְבֵית דִּין, כִּתְבוּ וְתֵנוּ לִי שְׁטַר הַמְבָאר מֵאֵיזֶה טַעַם דַּיָּנוּנִי וְחֵיבְתוּנִי', כּוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לוֹ כְּדֵי שֶׁיּוֹכַל לֵילֵךְ לְמָקוֹם הַוּוּעָד לְהָרְאוֹת לָהֶם, וְאִם יִרְאוּ שֶׁטָּעָה בֵּית דִּין, יִשְׁלְחוּ לָהֶם וְיַחְזְרוּ בָּהֶם. וְהֵיכָמָה הוֹלֶכֶת אַחַר הַיָּכָם לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ כְּדֵי לְהַתְּדִירָהּ – שֶׁיְּחַלְּצוּ לָהּ, אִם אֵינוֹ רוֹצֶה לָבוֹא לְמָקוֹמָהּ – שׁוֹאֶלֶת הַגְּמָרָא: עַד כַּמָּה מְזַקִּיקִים אֶת הַיִּבָּמָה לְלֶכֶת אַחֲרָיו. וּמְשִׁיבָה: אָמַר רַבִּי אַמִּי, אֲפִילּוּ מִמְּבְרֶיָא לְצִפּוֹרִי, אַף שִׁשִּׁיבַת טְבֶרְיָא גְּדוֹלָה יוֹתֵר. הַגְּמָרָא מְבָאֶרֶת מְקוֹר הַדִּין: אָמַר רַב כָּהֲנָא, מַאי קְרָא – מֵאֵיזֶה פָּסוּק לְמַדְנוּ שֶׁהֵיכָמָה הוֹלֶכֶת אַחַר הַיִּבָּם, 'וְקָרְאוּ לוֹ זְקֵנֵי עִירוֹ' (דְּבָרִים כה ח), וְלֹא נֶאֱמַר 'זְקֵנֵי עִירָהּ', וּמִשְּׁמַע שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ.

הַגְּמָרָא מְבָאֶרֶת הֵיאַךְ הַהֲלָכָה, כְּשֶׁבְּעַל דִּין אֶחָד רוֹצֶה לָדוֹן בְּמָקוֹם הַוּוּעָד: אָמַר אֲמֵימַר, הֵילְכְתָא, כּוֹפִין אוֹתוֹ – אֶת זֶה שֶׁרוֹצֶה לָדוֹן בְּעִירוֹ, וְיֵלֵךְ לְמָקוֹם חֲוּעָרָה. אָמַר לֵיהּ רַב אַשִׁי לַאֲמֵימַר, וְהָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁכּוֹפִין אוֹתוֹ וְדָן בְּעִירוֹ. מִתְּרֶצֶת הַגְּמָרָא: הָנֵי מִילֵּי – דְּבָר זֶה, שֶׁכּוֹפִים אוֹתוֹ לָדוֹן בְּעִירוֹ, זֶהוּ הֵיכָא דְּקָאָמַר לֵיהּ – בְּאוֹפֶן שֶׁאוֹמֵר לוֹ לְוֶה לַמַּלְוֶה 'נֵלֵךְ לְמָקוֹם הַוּוּעָד', וּבָזֶה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁדַּנִּים בְּעִירוֹ, שֶׁלֹּא יְצַטְרֵךְ הַמְּלוֹת לְהוֹצִיא הוֹצָאוֹת עַל הַדֶּרֶךְ, אֲבָל הַמַּלְוֶה שֶׁרוֹצֶה לְלֶכֶת לְמָקוֹם הַוּוּעָד, כּוֹפִים אֶת הַלּוֹה לֵילֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי כב ז) 'עֶבֶד לְוֶה לְאִישׁ מַלְוֶה', שֶׁהַלּוֹה מְשׁוּעְבָּד לַמַּלְוֶה, וּבְאוֹפֶן זֶה דִּיבֵּר אֲמֵימָר. וְאַף רַבִּי אֶלְעָזָר מוֹדֶה לָזֶה.

אַגַּב שֶׁנִּזְכְּרָה לְעֵיל שְׁבוּעַת הַבְּרִיא, מְבִיאָה הַגְּמָרָא מַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ מוּכָח שֶׁטְּבֶרְיָא הָיְתָה מְקוֹם הַוּוּעָד: שָׁלְחוּ לֵיהּ בֵּית הַדִּין שֶׁבְּטְבֶרְיָא לְמַר עֻקְבָא, שֶׁהִיא אַב בֵּית דִּין בְּבָבֶל, לְדִידְהוּ לֵיהּ כְּבַר בַּתְיָה – לְמִי שֶׁזִּיו פָּנָיו דּוֹמֶה לְזִיו פְּנֵי מֹשֶׁה רַבֵּינוּ, שָׁלֹם – שָׁלוֹם. עוּקְבָן הַבַּבְלִי קְבַל קָדָמָנָא – צָעַק בִּפְנֵינוּ, 'יִרְמְיָה אָחִי הֶעֱבִיר עָלַי אֶת הַדֶּרֶךְ' – לֹא נֹהַג עִמִּי כְּשׁוּרָה בְּעִסְקֵי מָמוֹן, וְאִם כֵּן אִמְרוּ לוֹ לִירְמְיָה שֶׁיִּבָּבֵד שִׁיתְפַּייֵס עִם עוּקְבָן, הַשִּׁיאוּהוּ – הִכְרִיחוּהוּ לָבוֹא לְכַאן, וַיִּרְאֶה פָּנֵינוּ בְּטְבֶרְיָא וְנִדְּנוּנוּ.

מַקְשֶׁה הַגְּמָרָא: הָא גּוּפָא קַשְׁיָא – נוֹסֵחַ זֶה קָשֶׁה תְּחִילָּתוֹ לְסוֹפוֹ, שֶׁבִּתְחִילָּתוֹ אָמְרַת 'אִמְרוּ לוֹ', אַלְמָא – מִשְּׁמַע שֶׁדַּיְינֵי טְבֶרְיָא אוֹמְרִים לְמַר עוּקְבָא דַּיְינוּהוּ אַתּוּן – דּוּנוּ אוֹתוֹ אַתֶּם, בְּבָבֶל. וּבְסוֹף כָּתְבוּ לוֹ 'הַשִּׁיאוּהוּ וַיִּרְאֶה פָּנֵינוּ בְּטְבֶרְיָא', אַלְמָא שֶׁאוֹמְרִים הֵם שֶׁדַּרְיוּהוּ הָכָא – שֶׁלְּחוּהוּ לְכַאן.

מִתְּרֶצֶת הַגְּמָרָא: אֶלָּא הָכִי קָאָמְרִי – כָּךְ כְּוַוּנָתָם, 'אִמְרוּ לֵיהּ' לִירְמְיָה שֶׁיִּתְפַּייֵס עִם עוּקְבָן, כְּלוֹמַר דַּיְינוּ אַתּוּן, אִי צָיֵית – אִם הוּא יְצַיֵּית לְדִין בְּפָנֵיכֶם, צָיֵית, וְדוּנוּ אוֹתוֹ, וְאִי לָא מְקַבֵּל עֲלֵיהּ לְדוּן בְּפָנֵיכֶם, אֶלָּא רוֹצֶה לָדוּן בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבְּטְבֶרְיָא, הַשִּׁיאוּהוּ וַיִּרְאֶה פָּנֵינוּ בְּטְבֶרְיָא. תֵּירוּץ נוֹסָף: רַב אַשִׁי אָמַר, דַּיְינֵי קִנְסוֹת הָוֵה דִּין זֶה, וְלֹא דַּיְינֵי מָמוֹנוֹת, וּבְכָל לָא דַּיְינֵי דַּיְינֵי קִנְסוֹת, שֶׁהֲרֵי רַק דַּיְינִים סְמוּכִים יְכוֹלִים לָדוּן דִּינֵי קְנָסוֹת, וּבְבָבֶל אֵין סְמִיכָה, וְלֹכֵן בִּקְשׁוּ דַּיְינֵי טְבֶרְיָא שֶׁיַּכְרִיחוּהוּ לָבוֹא אֲלֵיהֶם. וְהָא דְּשָׁלְחוּ לֵיהּ הָכִי בְּנוֹסַח 'אִמְרוּ לֵיהּ', שֶׁמִּשְּׁמַע שֶׁיִּדְּוּנוּהוּ בְּבָבֶל, זֶהוּ רַק כְּדֵי לַחֲלוֹק כָּבוֹד לְמַר עוּקְבָא.

הַדִּין עָלֶיךָ זֶה בּוֹרֵר

.. משל למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה, ואז רשאין – וכפי שמוסיף כ"ק מורי וחמי אדמו"ר: ויכולים – כל מי שרוצה לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם וכו'.

ממאמר פרשת ראה ה'תשכ"ז